GAZETA KRAKOWSKA

N^ro. 100.

We Srodę Dnia 14. Grudnia 1803.

Z Wiedna d. 7. Grudnia.

J. C. K. M. raczył swemu szambelanowi, Teodorowi de Risenfels przez wzgląd na iego kilkoletnią wierną służbę, godność aktualnego C. K. taynego radcy nayłaskawiey udzielić, na który urząd d. 21. p. m. przysięgę wierności wykonał.

Wyznaczona od J. C. K. M. nadworna kommissya do urządzenia dobroczynnych zakładow tuteyszey stolicy, rozpoczęła już swoie urzędowanie, i stosownie do oycowskiey troskliwości Nayłaskawszego Monarchy urządzi te dobroczynne zakłady, pochodzące tak z ducha religii, iako też z miłości bliźniego, aby prawdziwie ubodzy korzystali z nich w każdey parafii.

Z Wenecyi d. 18. Listopada.

Okręty przybyłe tu onegday i wczora prosto z wyspy Cypru, przywiozły wiadomość, że Alexandrya zostaie ieszcze w ręku tureckich. Beiowie opasali wprawdzie z iedney strony miasto Arnaut mi i Mamelukami, ale port iest wolny; załoga turecka broni się walecznie, i kapitan basza dosyła iey częste posiłki, ammunicyą i żywność. Rozpuszczona niedawno pogłoska, iakoby Anglicy opanowali Alexandryą, zdaie się ztąd pochodzić, że pod egipskiemi brzegami pokazała się angielska flotylla, lecz ta nie miała innego zamiaru, iak tylko rozpoznac tamteysze położenie rzeczy.

Z Petersburga d. 15. Listopada.

Imperatorski ukaz zawiera co następuie: *Do ministra skarbowego hrabi Wasilewa!* „Dotychczasowego dyrektora pożyczalnego banku państwa, nadwornego radcę Pospelowa, który za naszem pozwoleniem zatrudnia się wyłozeniem na rossyyski ięzyk rzymskiego historyka Tacyta, uwalniamy nayłaskawiey od służby z dożywotnią teraz pobieraną pensyą, i przeznaczamy na iego mieysce na urząd dyrektora dotąd nie zatrudnionego nadwornego radcę Dymitra Chowańskiego. Zostaiemy z resztą przychylnemi. „

Przez inny ukaz pod d. 2. t. m. nakazany iest rekrut. Wybieranie iego ma si. d. 27 Listopada rozpocząć, a do dnia 27 Stycznia ukończyć; liczba rekrutow ma do 36,000 ludzi wynosic.

Z liczby fabryk, które teraz w Rossyi kwitną znakomite są rękodzielnie żaglowego płotna i papieru, należace do familii Gonczaroffa. Założone iuż są w gubernii Kaługskiey

od lat 90. Summa na ich założenie i nabycie potrzebnych domow, wynosi 600,000 rubli, a liczba pracuiących ludzi płatnych 2500 Zaglow robią co rok 4000 sztuk po 50 arszyniow każda. Prowadzą ie do Petersburga i przedaią po 25 rubli. Papiernie rocznie dostawiaią 40 do 50,000 ryz papieru rozmaitego gatunku od 2 i pół aż do 12 rubli ryza. Od lat kilku zaczęto robić papier, welinowy, z którego format naywiększey kosztuie 16 do 17 rubli, a naymnieyszy 4 do 5 rubli.

Z Paryża d. 23. *Listopada.*

Listy z Boulogne pod d. 18 t. m. donoszą, iż Anglicy chcący się sprzeciwić wniyściu do tamteyszego portu dywizyi płaskich statkow, zostali od nadbrzeżnych batteryy odpartemi.

Z Sables piszą, iż mocno wieiące w tamteyszych okolicach południowo zachodnie wiatry odpędziły z tamteyszey okolicy angielskie okręty.

Tuteysze pisma rachuią teraz całą lądową zbroyną siłę Rzpltey do 600,000 ludzi: 100,000 znayduie ich się teraz w rożnych włoskich prowincyach (licząc w to Piemont), 36,000 w Hanowerze, 6000 w Szwaycaryi, 40,000 w osadach zaeuropeyskich, 80,000 wewnątrz Francyi, a reszta około 400,000 iest rozłożona nad brzegami francuzkiemi, w nieźmierney rozciągłości od Batawii aż do granic hiszpańskich. Ostatnie iedną tylko armiią pod naczelnikiem Bonaparte składaią. Jako głowne punkta, w których zgromadzone są osobne tey armii korpusa, uważać należy: 1) okolica Baionny; 2) Rochefort; 3) Brest; 4) liniia od St. Malo przez Cherburg i Hawr aż do uyścia rzeki Sommy; 5) Boulogne, Kale i Dunkierka; 6) Bruge i Ostenda; 7) Flesinga; 8) liniia od Batawii. Oboz przy Baionie, nietylko, że nie iest zwinięty, ale nadto odbiera codziennie posiłki. W Rochefort gotuią małą wyprawę. W Breście znayduie się wielka flotta do wyyścia pod żagle gotowa. Sciągniono tam także bardzo wiele przewozowych statkow, i 30 do 40,000 lądowego woyska stoi pogotowiu do wsiędzienia na okręty. Stoiące między St. Malo i Dunkierką woyska wyobrażaią prawe skrzydło wielkiey armii, którego głownem mieyscem iest oboz przy St. Omer. Srodek zaś armii rozciąga się od Dunkierki aż do Flesingi, a mieyscem iego połączenia iest oboz przy Bruge. Lewe skrzydło rozłożone iest na hollenderskim gruncie między Flesingą i Texlem.

W Oriencie spuszczono znowu d. 13 t. m. nową fregatę zwarsztatu. Procz z tego uzbroiono tam wiele liniiowych okrętow, fregat i armatnych szalup.

Nasze ciało prawodawcze będzie, iak mowią, na d. 23 Grudnia na krotki czas zwołane i zatrudni się szczególniey skarbem. W lecie dopiero odbędzie dłuższe posiedzenie.

Dwudziestu dwoch Francuzow, którzy wypłynąwszy z St. Domingo, zostali od angielskich okrętow w niewolą zabranemi i do Jamaiki zaprowadzonemi. Otrzymali nakoniec wolność udania się do północney Ameryki; lecz przybyli tam ze wszystkiego ogołoconemi, i znaydowali się w rozpaczaiącym położeniu. Hieronim Bonaparte, który się właśnie w Filadelfii znaydował, zapomogł ich tymczasem we wszystko; zapłacił od nich koszta podroży do Europy, i żądał tylko aby o tem, co dla nich uczynił wcale nie wspominali. Lecz przybywszy do Francyi maią sobie za obowiązek wyznać to publicznie.

Tuteysze pisma mowią, iż nasi ministrowie w Wiedniu, Petersburgu, Berlinie, Kopenhadze i Sztokolmie podali tamteyszem dwo-

rom pismo względem morskiey neutralności i upraszali, aby dwory neutralne zechciały się porozumieć względem zawartych w nim zasad.

Ziawisko spadania kul ognistych i kamieni z powietrza, które tak bardzo zatrudniło badaczow natury w tym roku, przytrafiło się także d. 8 Paźdz. przy Apt w bywszey prowancyi. Słyszano nayprzod huk podobny do wystrzału armatnego, potem przy długim szumie upadł 7 funtowy kamień z powietrza. Opisanie tego zdarzenia i kamień posłano instytutowi narodowemu.

Bóty podług Suwarowa, które dotąd nasi modnisie aż do udow nosili, nie powinny według ostatniey mody do kolan tylko zachodzić. Do dobrego tonu należy używać do nich białych iedwabnych pończoch, i te cokolwiek pokazywać. Bóty powinny bydź wszędzie obszerne i okrągławe: modnisie chcą aby noga wydawała się rowna iak kiełbasa, a stopa iak płaski statek.

Jenerał Hautpoult iest mianowany kommendantem iazdy w obozie St. Omer.

Cieśle, którzy do Hawru byli przeznaczeni, a nie poszli tam ieszcze, są teraz gwałtem przymuszeni.

Dziennik urzędowy przywodzi niektóre postrzeżenia podrożnego, który na d. 6 Listopada Angliią opuścił. Niektóre z nich kładziemy:

" W Bristol gdzie wysiadłem na ląd kupcy wyznali mi z szczerością, że ukrywaią złoto i srebro z obawy wylądowania. i że woyna naymniey do 3 części handel ich zmnieysza; widziałem tego dowod w niedostatku statkow kupieckich. Nieprzeiechałem żadnego miasta i wsi, gdziebym naywiększych narzekań na woynę niesłyszał, gdzieby nie żalono się i nie krzyczano przeciw taxom i niepragniono z nayżywszą chęcią pokoiu. Anglicy niepoymuią dla czego ministrowie obudzili śpiącego i spokoynego lwa i wyzwali do woyny, o którey Francya wcale nie myślała. — Zostawiłem na rzece Southampton okręt o 3 piętrach Królewna o 98 armatach; około Portsmutu narachowałem 13 okrętow liniiowych i 6 fregat; przy Eguilles widziałem okręt o 98 armatach Królowna Karolina. Twierdza Entree zdaie się bydź średnio uzbroiona, lecz twierdza na wyspie Wight iest nader mocno uzbroioną; w czasie naszego przeiazdu w twierdzach tych doświadczano armat. — Wszędzie widać wielkie przynaglenie, wszyscy muszą bydź maytkami lub żołnierzami, nigdy woyna nie była tak kosztowną dla Anglii. — Anglicy w powszechności kochaią swoy kray, są pysznemi, chełpią się z swey wolności, z swoiego rządu, z bogactw swoiego handlu, z płodnego przemysłu swoich rękodzielniow. —— Dług narodowy przez skutek długiego i zastarzałego zwyczaiu zdaie się nie zapowiadać żadnych niebezpiecznych wypadkow, ponieważ naród iest wierzycielem łatwym i zgodnym. — Imie Bonapartego przeraża ich strachem, obawiaią się iego talentow, iego męztwa i towarzyszącego mu szczęścia, uważaiąc fizyczną możność wylądowania do Anglii; każdy oyciec familii, każdy żołnierz opatruie się w trochę złota i przenosi pieniądz rzetelny, nad pieniądz znakowy; ztąd pochodzi, że więcey niż 10 millionow gwineow znikło z biegu, i że bank 10tą tylko część swych wypłat, płacą metalowemi pieniędzmi, cożkolwiekby czyniono dla otrzymania więcey. Z takowego rzeczy położenia do otwartey nieufności w papiery, zastępuiące mieysce pieniędzy ieden tylko iest krok, dzienniki angielskie uczyniły tę uwagę z obiaśnieniami nader ciekawemi, które przestraszyły ludzi umieiących się zastanawiać. Co do iedności w obronie kraiu nie

)2(

potrzeba Irlandyi i Szkocyi męszać z Angliią tam bowiem nieukontentowani są nader licznemi. W Irlandyi katolicy wyłączeni od posiadania urzędow, dopominaią się praw swoich; 15 do 18,000 Francuzow, którzyby wylądowali do tego kraiu pod przywodztwem biegłego jenerała, potrafiliby uskutecznić rewolucyą w kraiu tym, nie dla zrobienia go departamentem Francyi lecz kraiem niepodległym, co nader smutny cios zadałoby Anglii. „

" W Stafford Shire, włościanie, mieszkańcy, kupcy i wielcy właściciele powiedzieli mi, że od rozpoczęcia woyny wszystko dwa razy drożey się płaci, i że pokoy trudno iest zawrzeć. Taxy są nader ogromne, i skutki powszechney nędzy żywo czuć się daią we wszystkich klassach. Widziałem tam podobnież iak wszędzie, którendy przeieżdzałem wszystkich ludzi uzbroionych i uczących się dwa razy w tydzień; rekruci do armii odwodowey werbuią się z kokardą troykolorową, czerwoną, białą i niebieską, która iest kokardą zgody i jedności. Powstanie w massie iest okazałe bez wątpienia, lecz ubogi i bogaty są pod bronią: ubogi złożysz broń przed zapewnieniem sobie pewnych warunkow, a może podzieleniem się z bogatym iego bogactwy? Tkacze, rzemieślnicy, i robotnicy, &c. których przyzwyczaiaią do burzliwości, do proznowania obozowego i załogowego, będąż zdolni powrocić do swoich dawnieyszych prac warsztatowych, i ludzie ci stawszy się rozwiozłemi i błądzącemi, będąż rownie dobremi rzemieślnikami, iak byli przed powstaniem w massie? Nie zapewne, ieżeli ten stan rzeczy potrwa ieszcze rok ieden lub dwa, a polityka francuzką może go dłużey ieszcze przeciągnąć, same iey pogrożki wyladowania są dostatecznemi do zniszczenia Anglii. Rząd uczuł iuż niebezpieczeństwo takowego uzbroienia, wstrzymuiąc powiększenie ochotnikow, którzy głośno szemrali. Wydatki, których uzbroienie i zapłata armii lądowey wyciąga, były dotąd nie znane; lecz można wnosić, że nader ogromne wynoszą summy i można rachować więcey niż ieden szeling na dzień na każdego człowieka. — Zatrzymałem się dni kilka w Lichfield, widziałem tam rękodzielnie Roberta Peell zmnieyszone od 200 do 80 robotnikow, z których 3 z 4 części iest kobiet, w niedostatku męszczyzn. Przeieżdzałem przez Birningam, widziałem tam wielką nieczynność i zamieszanie w interessach; powszechnie się tam na to zgadzią, że połowę robotnikow iuż oddalono, a połowę z tych, co ieszcze pozostali, przymuszeni będą oddalić właściciele przed zimą ieszcze, ieżeli pokoy zawartym nie będzie, lub prędkie iego zawarcie zapowiedzianym nie zostanie.

" Handel iest tak obszerny i tak wielkie ma źrzodła, rząd iego tak opiekunczym i tak dobrze urządzonym, że źrodła skarbowe są niezmierne, dochod z cał tak powiedzieć można niewyrachowany. Wytworność robionych towarow w Anglii za pomocą oszczędnych środkow machin, zwodnicza sztuką sklepiarzow i roznoszących te towary podbiły nieiako Europę. Powolność rękodzielni niemieckich, francuzkich w odmienianiu gustu i mamieniu rozności i przyiemnością kolorow i rysonkow, wszystko to dąży do uczynienia całey Europy hołdowniczą narodowi, któremu potęgę handel tylko iego nadaie, i któryby zginął z nędzy w pośrod ogromnych zbiorow swoich towarow, gdyby tylko gusta naszę zmieniły się. A gdyby rząd francuzki potrafił ziednać nanowo pięknym materyom iedwabnym Liońskim, wybornym batystom i bogatym koronkom Bruxelskim, dobrym i pięknym płotnom Flandryyskim pierwszeń-

ſtwo na iakie te wszyſtkie artykuły sprawiedliwie zasługuią, Anglia na ten czas byłaby zgubioną. Oprze ſię ona może usiłowaniom przeciw niey wymierzonym całey Europy, lecz nie potrafiłaby znieść ciosu iakiby iey zadawało odrzucenie iey towarow; tego dnia któregoby Europa zaprzeſtała używać artykułow z rękodzielni angielskich, kray ten zostałby zniszczonym na łonie swoiego bogactwa i naymaiętnieyszy z iego kupcow nie byłby w ſtanie zapłacić 10,000 liwrow choćby więcey niż 100,000 funtow szterlingow w towarach posiadał.,,

Tenże urzędowy Dziennik mieści w sobie pod dniem dziſieyszym nowe poſtrzeżenia względem Anglii pod tytułem: *Noty niewolnika francuzkiego w Anglii*, z których czyniemy wyiątek naſtępuiący:

" Anglikow podzielić można na 3 klaſsy: klaſſę lordow i bogaczow; z klaſſy tey wielu ieſt, którzy pragną woyny, aby utrzymali ſię przy swoich godnościach i bogactwach; klaſſę mieszczan, kupcow i kunsztmiſtrzow, którą nazwę klaſſą średnią; klaſſa ta pragnie pokoiu i samym iedynie pokoiem oddycha, klaſſa ta ieſt obciążona podatkami, które od rozpoczęcia ninieyszey woyny powiększyły ſię drugi raz tyleż. Nakoniec klaſſę ludu, którą słusznie gminem nazwać można: Klaſſa ta oczekuie przybycia Francuzow, aby mogła rabować i łupić, i dopełnić może wszyſtkich okropności anarchii. Pięckroćſtotyſięcy ludzi ćwiczy ſię codziennie i rząd ieden szeling płaci codziennie robotnikom i ludziom ubogim wnadgrodę za utracony na ćwiczeniu czas. Partya oppozycyyna cieszy ſię w cichości z zamieszania w iakowym rząd ſię znayduie, który zawiele rachował i spuszczał ſię na pomoc mocarſtw lądowych. — P. Pitt poróżnił ſię z P. Addingtonem kanclerzem skarbu i zupełnie ieſt przeciwnym iego widokom. Poſtępowanie Xcia Gallii ieſt oznaczone naywiększą roztropnością. — Ośmdzieſiąt tyſięcy Francuzow w Anglii, a 20 tyſięcy w Irlandyi obalą to ogromne mocarſtwo.

Z Boſtonu d. 5. Października.

Pierwsze poſiedzenie osmego kongreſſu ſtanow zjednoczonych Ameryki rozpocznie ſię w Wasingtonie d. 17 b. m.; prezydent przybył iuż do tego miaſtą. Mniemamy, że naradzenia tego kongreſſu będą wielkiey wagi.

Szoner Marya pod kapitanem Knox, który wyszedł na morze w Kingſton (w Jamaice) na 23 dni pierwey, zawinął do Norfolck (w Ameryce) d. 22 Września. Na nim znaydowało ſię około 50 officyerow francuzkich iako podróżni. D. 19 Września szoner ten napotkał korsarza angielskiego, który wysłał przeciw niemu szalupę napełnioną uzbroionemi ludźmi; kapitan za pomocą podróżnych odpędził korsarza angielskiego, który ſtatku amerykańskiego nieprzeſtał ścigać aż do pewney wysokości na morzu.

Z Genui d. 17. Liſtopada.

Nasza wszechnica na nowo urządzoną zoſtała, przez urządzenie to przybyło wiele nowych katedrow, a między innemi katedry prawa powszechnego, pandektow i literatury wschodniey.

Jeden z naszych brygow uzbroiony po korsarsku był przymuszony dla gwałtownego wiatru, zawinąć do naszego portu. Dziſiay wypłynął znowu na morze w towarzyſtwie pinki napełnioney ammunicyami woiennemi, która iak zapewniaią, do Porto Ferrajo ieſt przeznaczona.

Otwarcie naszey wszechnicy odprawiło ſię uroczyście d. 14. Pierwsze członki rządu, ciało dyplomatyczne i znaczna liczba obywatelow oboiey płci byli przytomnemi na tey uroczyſtości.

W iedney z naszych gazet czytamy na-

ſtępuiące wiadomości z Liworna pod d. 14 b. m.

" Stosownie do nadeszłego rozkazu z Paryża rozſtrzylano tu iednego emigranta korsykańskiego. Znaleziono przy nim wiele rewolucyynych papierow. Od trzech mieſięcy mieszkał spokoynie w Pizie. — Woyska francuzkie ciągle ſtąd odchodzą. Królowa Jmć zyskała u rządu francuzkiego pomnieyszenie załogi naszego Miaſta do 1500 ludzi. „

Z Fryburga d. 20. Liſtopada.

Nasz landmann odebrał z Wiednia liſt od Arcy Xięcia Ferdynanda donoszący mu o zaszłey śmierci Xięcia Jmć Modeńskiego, i obięciu przez niego Brysgowii i Ortenau. —— Sprawuiący intereſſa Rzepltey helweckiey przy dworze wiedeńskim donosi landmanowi naszemu, że P. Crumpipen wkrótce do Szwaycaryi na mieysce swego przeznaczenia wyieżdza. — Odebraliśmy z Bazylei 7 armat z liczby tych, które zabrano, a teraz powrocone nam będą, to ieſt: 5 dwunaſtofuntowych, iednę 8 funtową, i ieden możdzierz. Znayduie ſię ieszcze 33 naszych armat w Bazylei, a 36 Bernie, których przeprowadzenia do naszego miaſta wkrótce ſię spodziewamy. Nasze więzienia są zapełnione złoczyńcami; nasze sądy bezuſtannie są zatrudnione sprawami kryminalnemi. Wczoray powieszono dwoch złodzieiow kradnących konie, ieden z nich był rodem z Sabaudyi, drugi z kantonu Wodzkiego. Rząd naydzielnieysze i naysurowsze przedſiębierze środki, dla położenia końca łotrowſtwom, które kanton nasz niszczą.

Oto ieſt liſt, który landmann szwaycarski Affry pisał do J. S. Piusa VII. w ięzyku łacińskim:

" Nayświętszy Oycze! ieżeli tak długo spoźniłem złożenie W. S. hołdu uszanowania, iakiego masz prawo spodziewać ſię od Szwaycaryi, wyprowadzoney z burzy rewolucyyney, to dla tego, że prywatną zakładaiąc moią sławę w tym, abym ſię W. S. przedſtawił iako urzędnik ludu spokoynego, podległego prawom, wiernego religii, zgoła godnego oycowskiego rzutu oka Naywyższey Głowy kościoła, oczekiwałem poki zamieszania polityczne nie miną, aby żadna niespokoyność nie nadwerężała i świętości myśli i gorliwości czucia z iakich hołd takowy składać ſię powinien. — Dziſiay dzięki Opatrzności Boskiey mogę oznaymić W. S., że kray ten zupełnym pokoiem i spokoynością ſię cieszy. Rząd związkowy, pod którym był szczęśliwy przez przeciąg długich wiekow, przywroconym mu zoſtał za pośrzednictwem pierwszego konsula Rzepltey francuzkiey, lecz to nadewszyſtko serce moie napełnia radością, że widzę, iż prawdy wysokie religii, zasady moralności chrześciańskiey, są ieszcze, iak dawniey były, prawidłem poſtępowania, pociechą i sławą tego ludu. W tey drogich skłonnościach naygorliwszym życzeniem moim ieſt, abyś W. S. raczył na nowo z nami poſtawić ſię w tych związkach łaski i opieki duchowney, którym my lubiemy nadewszyſtko przyznawać to szczęście, którego nasi oycowie używali. Wasza S. obraz Jezusa Chryſtusa na tey ziemi nie umiesz zamykać swych uszow przed życzeniami prawowiernych; nie spoźnisz przeto rozlać na nowo swoie błogosławieńſtwa na Szwaycarow, którzy Cię o nie błagaią. Raczyłeś iuż nam Nayświętszy Oycze uczynić nadzieie, że nuncyusz apoſtolski przybędzie pomiędzy nas, iako zaręczyciel naszego wspólnictwa z naszą Swiętą Matką Kościołem. Przeniknieni wdzięcznością za tę nadzieię, z niecierpliwością uskutecznienia iey oczekuiemy. Na głos paſterza, zesłanego od naywyższego paſterza, kościoł szwaycarski prze-

ſtawszy mniemać ſię za opuszczony będzie mogł przedſięwziąść dzieło nowego ſiebie urządzenia, które ſtało ſię tak potrzebnym po tylu wypadkach zaszłych około niego, i zapewnić swym dzieciom na wszyſtkie wieki, znakomite łaski iakie są obiecane ludom pobożnym. Oczekuiąc tych szczęśliwych skutkow od ſtaranności W. S. rzucam mnie pod iego nogi, i proszę abyś mi W. S. swoiego oycowskiego błogosławieńſtwa udzielić raczył. Dan w Fryburgu d. 2 Października 1803 roku.

Landmann Szwaycaryi, L Affry.

Z Gettingi d. 22. Liſtopada.

W poniedziałek po południu przybył tu jenerał Mortier, w towarzyſtwie jenerała Werle, połkownika Moriota &c. i był zaraz od rektora radcy nadwornego Martens na czele deputacyi z akademikow powitany. Tego samego wieczora przy świecy oglądał muzeum. Nazaiutrz na sali biblioteczney byli mu wszyscy akademicy przedſtawieni. Stamtąd udał ſię do raitszuli, gdzie kilka godzin z ukontentowaniem przepędził, potem do obserwatorium, botanicznego ogrodu, do sali położnic, i t. d. Przed wyiazdem tegoż wieczora do Clauſthal, oświadczył rektorowi wdzięczność i ukontentowanie z tego co widział, profeſſorom zaś kazał powiedzieć, iż mu miło ieſt, że miał sposobność osobiście ich poznać, zapewnił oraz akademiią, iż poki on zoſtanie w kraiu, spokoyne ſiedliſko Muz nie będzie ani szczękiem oręża, ani kwaterunkiem i t. d. nadwerężone. Odwiedził także syna Elektora Bawarskiego, który tu nauki odbywa.

Z Amſterdamu d. 26. Liſtopada.

W Texlu znayduie ſię teraz znaczna liczba armatnych szalup i płaskich ſtatkow gotowych do wyyścia pod żagle. Uzbroiona dotąd eskadra składa ſię z 7 liniiowych i kilku innych woiennych okrętów. Liczba zaś wszyſtkich armatnych szalup, płaskich i innych ſtatkow, które nasza Rzplta do wyprawy przeciw Anglii doſtawia, wynosi do 600. Przez uzbroienia pomnożyły ſię wydatki naszey Rzpltey na rok przyszły do 64 mill. gdy zwyczayne dochody nie donoszą iak 33 mill. Żołd dla francuzkich woysk wynosi naymniey 12 mill. zł.

Z Krolewca d. 14. Liſtopada.

Powołanie różnych profeſſorow do szkoły głowny Dorpackiey, podało nam sposobność poznania wielu tędy przeieżdzaiących. Oſtatnim z przeieżdzaiących był znany Anglik Beresford z Berlina, który tam iedzie na dawanie angielskiego ięzyka lekcyy i zabawił tu parę dni. Czegośmy ſię po nim naymniey spodziewali, to ſię ziściło: okazał on nieograniczone uszanowanie dla nasz ego Kanta. Zdawało ſię, iak gdyby w całey tey podroży niczem więcey nie był zaięty iak poznaniem onego, z tak wielkim mowił o nim zapałem. Nadaremnie chciano go od tego odwieść, bacząc, iż przy zbyteczney zgrzybiałości Kanta, nie wiele będzie w swey ciekawości zaspokoiony. Zoſtał nakoniec do niego w prowadzony, i prawdziwie było czułą rzeczą widzieć, iak P. Beresford roz rzewniony do łez na widok naywiększego filozofa naszych czasow, znayduiąc go w dziecinney niedołężności, przyciskał do ſiebie iego ręce i całował. Kant nie mniey wzruszony żalił ſię pokilka razy, iż nie może ſię wytłomaczyć, i na tem ſię skończyło. Beresford zdawał ſię bydź i z tego kontent, i w samey rzeczy muſiał bydź, bo iego rozrzewnienie okazywało iak ubolewał nad zdziecinniałością tak uczonego człowieka.

Rozmaite Wiadomości.

Wyrachowano przed nieiakim czasem; że w teraźnieyszey woynie każda minuta ko-

nowiwszy się lepiey, rachuią, że ich do 1000 tal. kosztuie. Na cały rok wypaduie więc podług tego rachunku przynaymniey 100 mill. f. szt. (4000 mill. zł. pol.) wydatku. Tak ogromne natężenie sił musi koniecznie w kraiu W. Brytanii okropne sprawic skutki, chociażby nawet do aktualnego wylądowania nie przyszło. Ponieważ z strony Francyi, ieżeli nie większe, przynaymniey takie samo zachodzi natężenie, zaczem czynią statystycy stąd wniosek, iż w krotce musi przyyśdź albo do pokoiu między Angliią i Francyą, albo do otwartego boiu, dla położenia końca tak ogromnem wydatkom.

Podroże i przewożenie dzieł kunsztow, składaią w dzieiach oświecenie, klassę osobną i ubogaconą w wypadki rozmaitego gatunku. O! iak wiele o tym wiadomości z czasow starożytnych i teraźnieyszych zebraćby można. Themistoklesowi iuż na złe wyszło, gdy chciał z bronzu odlaną niewiastę, którą zwycięzcy Persowie z Aten do kościoła Cybeli w Sardes zawieźli byli, na dawnym mieyscu postawic. (Zobacz Plutarcha życie Themistoklesa Roz: 31.) Zasługą iest iednak zbierac podobne wiadomości, i uczony Niemiec, bawiący w tey chwili w Paryżu, w owym to nowym centralnym mieyscu wszystkich zdobyczy kunsztow, Pan Sickler, pokazał w świeżym dziele historycznym. " *O zaborze i wyprowadzeniu naycelnieyszych dzieł kunsztu z kraiow zdobytych, do kraiow zwycięzkich* (w Gotha u Ettingera 1803) że ten przedmiot wzbudzic może ciekawość. Co Francuzi zdegwineami; lecz ta między niemi wielka zachodzi rożnica, że w całey Anglii nie znaydzie, tak iak w Paryżu, owych fundacyy narodowych owych muzeow kunsztu i gabinetow naturalnych, będących przez cały rok otworem, i że nawet często nie bez trudności widziec można muzeum W. Brytanii; do prywatnych zaś zbiorow dostąpic niemożna. Kawaler Hamilton, który przez 35 lat będąc posłem w Neapolu, szczególnie poświęcił się kunsztom, i który między Anglikami, naywięcey miał ducha publicznego, zszedł niedawno z tego świata. Wyiąwszy zacnego Karola Towaley w Londynie, którego zbior prawdziwie królewski, widziany bydź może, wszystkie inne prywatne gabinety w Anglii, zamknięte są dla cudzoziemca, chcącego oglądać skarby starożytności. Przepyszne zbiory po wsiach i w stolicy, w nieprzytomności dziedzicow, zupełnie także są zamknięte. Lubiący samotność Anglik, niechętnie w domu swym, nowe widzi twarze, a tak Angliia staie się grobem przedanych iey, lub wywiezionych do niey z południowey Europy, dzieł kunsztu, gdzie powszechnie w pozwolonym przystępie do tych świata zeszłego ostatkow, będących iuż teraz całey ludzkości dziedzictwem, nayżyczliwsza łatwość okazywaną bywa. Lecz to, co się wydziera zgnuśniałym i nieczułym na kunszt Turkom, można ieszcze poczytać iako zabytki wyratowane nieiako od zguby, choć poydą do Anglii na prywatny tylko użytek.

Przy zbliżaiącym się czasie półroczney prenumeraty na Gazetę Krakowską od Nowego **Roku** 1804 *do ostatniego Czerwca tegoż roku, uprasza Redaktor teyże Gazety, aby chcący się na dal trzymac, raczyli się wcześnie zgłaszać. Cena iey iuż wiadoma.*

DODATEK

DO N^ro^ 100.

GAZETY KRAKOWSKIEY

We Srodę Dnia 14. Grudnia 1803.

Dalszy ciąg Statystyczny rzut oka na kray angielski.

Między rzeki nayznacznieysze *Szkocyi* rachuią: Rzekę graniczną Tweed, która z *Tweedale* czyli *Peebleſſhire* płynie, i swą drogą ku Anglii dąży. Rzekę w tym kraiu nayznacznieyszą Fort, która ma swoy początek na półuocnozachodniey granicy Perthskires, i arcy pokręconym korytem, (58) biegnie aż do morza niemieckiego. Przez wzgląd na wielkość zaraz po tey tu następuie Clyde, która z gory *Tinto* na granicach *Peebles* i *Lanerk* wypływa, a do *Firth of. Clyde* wpada. Rzeka Tay z wszystkich szkockich nayszersza, z dopiero wspomnianego iezioru wypływa, a wpada do *Firth of. Tay.* Rzeki Dee i Don wpływaią do morza niemieckiego przy *Aberdeen*, tamże się też naydłuższa Szkocyi rzeka Spey z środka *Inverneſs* i gór Bodenech płynąca udaie, która nie bardzo się od swego początku oddaliwszy formuie *Loch Spey.* Devon czyli Devern wpływa przez *Muray Firth* do morza północnego; i oprocz tey rzeki wpadaią ieszcze do teyże odnogi morskiey, bardziey a zachod leżące Loſſi, potem Findon i Nairn.

Nayznacznieysze w *Irlandyi* rzeki są: wielka i piękna rzeka Schannan, która w *Leitrimſhire* wynika, a przepłynąwszy po tey wyspie od północy na południe i nieiako ią na dwie nierowne części przedzieliwszy, wpada pod Limerik w długą, a wązką odnogę morską. Rzeka Foyle która przez iezioro tegoż imienia w oceanie ginie; Baun płynie przez iezioro *Neaght*, i w toż morze wpada. Boyne wpada pod *Drogheda* do morza irlandzkiego. Tamże dąży Liffey płynąc wedle *Dublina.* Barrow i Nore wynikaią w *Quees County*, cigną swoy bieg od pónocy aż na południe, powyżey *Roſs* łączą się i odtąd zaczynaią się nazywać *Roſs*, pod którym też imieniem u portu *Watterford*, złączywszy się pierwey z Suir, w kanale S. Jerzego giną. Trochę na południe iest ieszcze Lee, która z początku ku zachodowi, a potem ku południowi płynąc wpada do morza atlantyckiego.

Ponieważ *kanały* częścią w nierozłączonym związku zostaią z rzekami, a częścią nawet ich mieysce zastępuią, przeto zdaie się, iż tu o nich na swoim mieyscu wspominamy, gdyż przez nie przemysł kraiu bardzo wiele zyskał. Te pożyteczne dzieła sztuki, które się teraz w kraiu coraz bardziey pomnażaią, dopiero w przeszłym wieku poznane i polubione były. Nayprzod w r. 1708 otrzymała iedna kompaniia pozwolenie zrobienia rzeki Tonne spławną. W r. 1720 otrzymała inna kompaniia podobneż pozwolenie względem rzek Irwell i Mersey, a przeszkody, które sprawiły handlowi kamiennym węglem Xcia Bridgewatter nie tylko były pobudką do zbudowania w r. 1759 sławnego kanału tego nazwiska (59), ale też przez zachęcenie szczęśliwym onego udaniem się, i do następuią-

(58) *Lubo odległość od Stirling aż do Allaway iest tylko 4 mile, iednakże ta rzeka dla swych zakrętow przebiega w tey tylko rozległości 24 mil.*

(59) *Ten kanał ciągnie się od* Worsley, *w którey okolicy posiadał Xiąże nayznacznieysze kopalnie węgli kamiennych i kamieni kwadratowych, aż do* Manchester; *a iego przedłużenie aż pod* Runcorn *do Mersey. Tego kanału autorem był James Brindley.*

cych, iakie są: kanał między *Liverpool i Hull*, który Mersey z Trent łączy (60), a od morza irlandzkiego aż do północnego ciągnie ſię. Potem naſtąpił kanał, który od tamtego do Saverny idzie (61) i z swoiemi odnogami ciągnącemi ſię do Birmingham, Stourbridge i Droitwich &c. W tymże czaſię zrobiono drugie połączenie morza irlandzkiego z północnem przez kanał, który ſię ciągnie od Liverpool ku Leeds do Ouse (62) potem owego wielkiego kanału (Coventri i Oxfordskim nazwanego), który między *Trent i Mersey* zrobiony kanał, łączy z Tamizą (63). — Oprocz tych głównych kanałow, które między wielkiemi tey prowincyi miaſtami handlowemi iako to: *Londynem, Briſtolem, Liverpoolem i Hull* kommunikacyą sprawuią, rozchodzi ſię ieszcze wiele odnog i pomnieyszych kanałow do nayznacznieyszych miaſt handlownych i rękodzielnych, tudzież do nayzyskownieyszych kopalniow węgli kamiennych i żelaza. Nayznacznieysze z nich są: kanał Cheſterfield do Gainsborough, kanał Cheſter, odnoga kanału liverpoolskiego idąca do Wigan, kanał między rokiem 1783, a 1789 zrobiony do połączenia Tamizy i Severn, i kanał pierwszego Maia r. 1800 skończony, a dla swey dziwney sztuki sławny w Lancashire the Pank Foreſt-kanal, i inne.

(*Reszta potem.*)

CENA ZBOZ

Na targu w Krakowie d. 13. *Grudnia* 1803.

Korzec Pszenicy	- - zł. pol.	22	do	30.
— Zyta	- - - - — —	16	—	$19\frac{1}{2}$.
— Jęczmienia	- - - - — —	14	—	17.
— Owsa	- - - - — —	10	—	12.
— Grochu	- - - - — —	14	—	18.
— Kaſzy iaglaney	- - — —	26	—	34.

(60) *Był zaczęty w r.* 1767 *pod dyrekcyą wspomnionego Brindleya, i ma sławny przechod na* $1\frac{1}{4}$ *mili przez górę Herecaſtle. Na tym kanale ieſt* 42 *wielkich moſtow dla gościńcow i drog, a* 37 *mnieyszych dla połączenia przerzniętych włości. Związek pomiędzy irlandzkim i północnym morzem przezeń sporządzony, znakomite kopalnie soli i kamiennych węgli, tupanie kamieniu Szyfer, Alabaſtru i t. d. iako też i wiele nayważnieyszych w bliskości onego założonych rękodzielniow, czynią ten kanał iednym z naypożytecznieyszych w Anglii.*

(61) *Ten kanał ma długości* $46\frac{1}{2}$ *mil angiel., i w r.* 1767 *zaczęto go kosztem iedney kompanii wykopywać, a w pięć lat skończono. Wkrótce potem zaczęto iego obie odnogi do Birmingham i Stourbridge kopać i trzecią też kanału odnogę do Droitwich idącą, która właściwie tylko przez Saverne, do którey proſto dąży, połączona ieſt z powyższym kanałem, w tym samym czaſie zaczęto i skończono. Iſtotny cel tych kanałow ieſt sprawienie kommunikacyi mieyscom nad niemi leżącym, a zwłaszcza miaſtu* Briſtol *nad* Saverne *położonemu z miaſtami wgłąbsz kraiu i ważnemi mieyscami* Londyn, Liverpool i Hull. *Na tym kanale ieſt* 2 *wielkich, a* 54 *małych sluz, ma także* 2 *podziemne przeprawy iednę na* 240 *a drugą na* 69 *ſtop angiel. długą. Na tymże ieſt* 11 *wod prowadzeń, a przeszło* 60 *moſtow łączą obydwa brzegi.*

(62) *Ma długości na* $108\frac{1}{2}$ *mil, szerokości* 42 *ſtop, a głębokości na* 5 *ſtop; obręb wody przy Colne służy za punkt rozdzielenia wody dla obu bokow kanału i trzyma iego naywyższe mieysce, które na* 525 *ſtop nad* Mersey, *a* 446 *ſtop* 8 *calow nad rzekę* Aire *przy* Leeds *wynieſione ieſt. To spławne połączenie ieſt także naywiększey wagi dla obfitych produktow mineralnych, które ſię w bliskości znayduią; o innych powszechnieyszych korzyściach można z samego położenia kanału łatwo sądzić.*

(63) *Pospolicie ten kanał na dwie części dzielą; gdyż go* 2 *kompanie wykopać kazały; iednak złączony ciągnie ſię od* Lichfield *aż do* Oxford 119 *mil. ma* 16 *ſtop szerokości dna, a* 28 *na powierzchni wody, która ſię od dna na* $4\frac{1}{2}$ *ſtop wznoſi. Na iednym boku kanału ieſt ścieszka do ciągnienia po niey na* 7 *ſtop szeroka, a na ſtopę od wody wynieſiona. Naywyższe mieysce kanału ieſt o* 204 *ſtop wyższe od Iſis pod Oxford, i każdy okręt wzdłuż całego kanału płynący musi* 40 *sluz i* 2 *podziemne przechody przebydź. Z pomiędzy* 11 *wod prowadzeń, które pod kanałem przechodzą, szczególniey sławne ieſt pod Briklow na* 368 *ſtop długie. Obie odnogi kanału iedna przy Bedworth, a druga przy Coventry ciągną ſię do bardzo obfitych kopalniow węgli kamiennych.*

W Wiedniu d. 3. Grudnia.

Meca wynoſzaca 16 naſzych garcy:

— Pſzenicy	zł. pol.	26 do 30.
— *Zyta*		16 — 19.
— Jęczmienia		10 — 12½.
— Owsa		8 — 10.

W Brynie d. 2. Grudnia.

Meca Pſzenicy	zł. pol.	19 do 22.
— Zyta		12 — 14.
— Jęczmienia		9 — 10.
— Owsa		6 — 7.
— Prosa		16 — 20.

W Gdańsku d. 26. Liſtopada.

Szefel czyli pół korca naſzego w monecie pruskiey:

— Pſzenica	zł. pol.	12 do 15.
— *Zyto*		9½ — 10½.
— Jęczmień		6½ — 8½
— Owies		6. — 7.

DONIESIENIA.

W Drukarni Jana Maja na Floryańskiey ulicy, wyszedł z druku *Kalendarzyk dla Płci piękney na rok* 1804, zawieraiący w sobie zabawne Anegdoty, ciekawe Wierszyki, Baieczki, Zagadki i Szarady wierszem i onych rozwiązanie. W papier oprawny kosztuie zł. pol. 2. W lepszych oprawach znayduie ſię na rożne ceny.

C. K. sądy szlacheckie Lubelskie Galicyi zachodniey uwiadomiaią niniéyszym Edyktem Ur. hra: Adolfa Kalkreutha w Gdańsku mieszkaiącego, iż Kazimierz Morozowicz ſprzeciwko Ur. hrabi Adolfowi Kalkreuth i Ignacemu Potockiemu względem reſtytucyi na nowo całey sprawy przeciwko wyrokowi sądu szlacheckiego Lubelskiego, odzierzenie wsi Łuszczowa pozwalaiące, pod dniem 7 Września 1803 Nr. 10187 do sądow tuteyszych żałobę podał i pomocy sądowey dopraszał ſię.

Gdy zaś też sądy dla iego zamieszkania, za granicą iemu tuteyszego sądowego adwokata Reynbergera za obrońcę z iego szkodą i niebespieczeńſtwem uſtanowiły, z którym taż sprawa rozpoczęta podług przepisanego dla Gallicyi zachodniey sądowego porządku prowadzona, i ukończona będzie, napomina ſię onego niniéyszym Edyktem aby w przeciągu 90 dni do odpowiedzi ſię stawił, i uſtanowionemu dla siebie obrońcy dokumenta swe oddał, lub innego sobie patrona obrał i tego sądowi wymienił, i oraz tych podług prawa użył krokow, które ſię do obrony swey sprawy pożytecznemi bydź zdaią, gdyby bowiem tego nie uczynił, i swą zaniedbał sprawę, samby sobie może iaką ſtąd wynikaiącą szkodę przypisać winien był.

Dan w Lublinie dnia 12 Września 1803.

Kaietan Michałowski, V. P.
Vrabetz.
Purtscher.

Z Rady C. K. Sądow Szlach: Lubelskich Galicyi Zachod.
Klimaszewski

Z ſtrony Magiſtratu C. K. Miaſta Stołecznego Krakowa, do powszechney podaie ſię wiadomości, iż na dniu 19 Grudnia r. t. o godzinie 10 z rana naſtępuiących materyałow liwerunki licytowane będą, iako to:

1. Wszelkie gatunki papierow.
2. Piora.
3. Opłatki.
4. Swice woskowe.
5. Lak.
6. Ołowki.

A to dla tuteyszego C. Kr. Magiſtratu Miaſta Stoł. Krakowa na 2 roki to ieſt od dnia 1 Stycznia 1804 do oſtatniego Grudnia 1805 temu wypuszczone zoſtaną, który naylepsze materyały i za naytanszą cenę podług atoli obranych modelow doſtawiać ſię zobowiąże, cena fiskalna tych materyałow ieſt iako to:

Ryza pocztowego papieru Ryń.	8 kr. 25.
detto kancellaryyrnego	— 4 — 59.
detto konceptowego	— 3 — 48.
detto do pakowania	— 3 — —
Za tyſiąc sztuk pior	— 6 — 50.
Za wiązkę opłatkow wielkiey miary	— 12.
Funt świc woskowych	— 53.
Funt laku	— 1 — 17.
Tuzin ołowkow czarnych	— 16.
detto czerwonych	— 20.

Każdy maiący chęc licytowania wspomniony liwerunek dla pewności kaſſy mieyskiey

ma ſię w kaucyą w gotowiźnie, albo fidejuszoryczną żadney kweſtyi nie podpadaiącą iako też w wadium 10 od ſta procentowy summy szacunkowey wzmiankowanych artykułem zaopatrzyć, które to wadium tym licytantom którzy przy wspomnioney licytacyi nie utrzymaią ſię, zaraz po ukończonym protokole powrocone przeciwnie zaś zakład tego, który te liwerunki na ſiebie otrzyma, po potwierdzeniu przez wysokie C. K. rządy kraiowe protokołu licytacyi i ratyfikacyi kontraktu w summę, maiącey bydź złożoney kaucyi wrachowane, lub też po złożoney całkowicie kaucyi powrocone będzie, w razie zaś przeciwnym gdyby kontrahent od zalicytowanego doſtawienia materyałow przed zamknięciem kontraktu odſtąpił na ten czas toż wadium na rzecz mieyskiey kaſſy przepadać ma.

Kaucya na doſtawienie papieru na ryń.	300.
Pior . . . . —	75.
Opłatkow . . . . . . —	25.
Swic woskowych . . . —	300.
Laku . . . . —	75.
Ołowkow . . . . . . —	30.

Uſtanawia ſię wadium przeto ma bydź.

Na doſtawienie papieru około zł. ryń.	100.
Pior . . . . —	25.
Opłatkow . . . . —	8—20
Swic woskowych . . . —	100.
Laku . . . . —	25.
I ołowkow . . . . . . —	10.

Bliższe zaś warunki licytacyi tego liwerunku w tuteyszey expedyturze przeyzrzane bydź mogą dla czego wszyscy maiący chęć takowego zalicytowania tamże udać ſię powinni.

W Krakowie dnia 2 Grudnia 1803.

Mikowska C. K. prefektura ma na dniu 20 Decembra r. t. przez publiczną licytacyą w Myszlinickiey cyrkularney kancelaryi o godzinie 9ty z rana iednakowoż pod protextem wysokiey aprobaty, 4000 garcy ordynarney wodki, albo razem od iednego liweranta, albo od więcey po 100 garcy, iak tylko okoliczności pozwolą, i dla skarbu z zyskiem bydźby mogło, od tego kupić, któren ſię za naymnieyszą cenę liwerować zobowiąże.

Wodka nie będzie na raz liwerowana, tylko od 1000 do 1000 garcy, iednakowoż prefektura pod czas licytacyi licytantom lepiey to obiaśni.

Pretium fisci ieſt od garca 52 kr. każdy ochotnik liwerowania ma za każde 1000 garcy 86 ryń. a za wszyſtkie 4000 10 procentowe vadium przy licytacyi w gotowiźnie złożyć, i procz tego probę liweruiący wodki produkować, a nakoniec zoſtanie liweranta obowiązkiem w przeciągu 4 niedziel od dnia licytacyi zdatną kaucyą złożyć.

C. K. Dyrekcya Niepołomska dnia 26 8bris 1803.

Krommer.

Niżey podpisanego służący własny na kleparzu Szymon Kumarzec, wzroſtu małego lat maiący do 50 rodem Rusin na dniu 13 Liſtopada skradłszy suknie, bieliznę, pieniądze tak w bankocetlach iako i w drobney monecie różney, tudzież patenta niżey podpisanemu służące uciekł; ktoby tedy o nim iaką powziął wiadomość niechay da znać do Kantoru Gazety Krakowskiey, a słuszną nadgrodę odbierze. *Kazimierz Zakrzewski.*

C. K. Sądy Szlacheckie Lubelskie Galicyi zachodniey wszyſtkim, którym o tem wiedzieć należy wiadomo czynią, że na żądanie Maryanny z Chrzanowskich pierwszego Młyński drugiego łoża teraźnieyszey Rzewuski, małoletnich po ś. p. Alexym Młyńskim pozoſtałych dzieci matki i opiekunki, tudzież Karola Sosnowskiego wspoł opiekona, na zaspokoienie wygraney przeciwko Walentemu Proszewskiemu summy 967 czer. zło. 11 zł. pol.; Licytacya kosztownych rzeczy przez właściciela onych wspomnionego Walentego Proszowskiego zaſtawnych w depozycie sądowym znayduiących ſię iako to: Dyamentu w złotym pierścieniu oprawnego, tak zwanego Solitera za 300 czer. zł., kulczykow dyamentowych, za 260 czer. zło., bransoletek dyamentami obłożonych za 150 czer. zło., nakoniec zegarka z łotym łańcuszkiem dyamentami przyozdobionego za 200 czer. zło. oszacowanego, w tuteyszych C. K. Sądach ślacheckich Lubelskich, na d. 15 Grudnia b. r. o godzinie 9 z rana odprawiać ſię będzie, na który to termin wszyscy chcący kupić te rzeczy nirieyszym zapraszaią ſię Edyktem.

Gołaszewski.
Wrabetz.
Partscher. *Z Rady C. K. sądow szlach. Lubelskich Galicyi Zachod.*
Dnia 31 Października 1803.
Klimaszewski.